

Dünya Tavuk Eti Verileri (bin ton)

	2013	2014	2015	2016	2017	Değişim ² (%)
Üretim	97.600	100.670	103.801	107.143	-	3,2
Tüketim	96.164	99.938	103.149	106.390	-	3,1
İthalat ¹	11.305	12.385	12.084	12.339	12.924	4,7
İhracat ¹	12.741	13.117	12.736	13.092	14.477	10,6

Kaynak: FAO (Erişim Tarihi: 13.07.2018), 1/2017 yılı Trade Map (geçicidir)
2/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

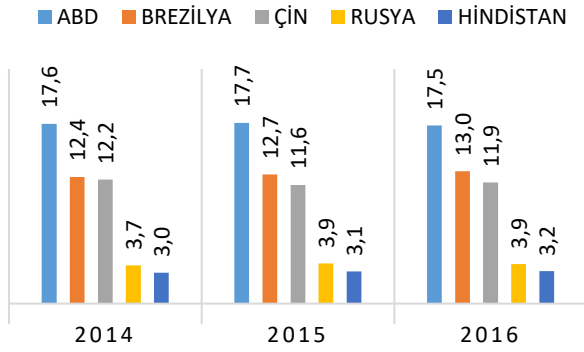
Dünya tavuk eti üretimi 2016 yılında %3,2 oranında artarak; 107 milyon tona ulaşmıştır. Bu üretimin %17'si ABD, %13'ü Brezilya ve %12'si Çin olmak üzere toplam %42'si bu 3 ülke tarafından karşılanmıştır. Türkiye ise 1,9 milyon ton tavuk eti üretimi ile üretimde 12. sırada yer almıştır. 2016 yılında tavuk eti üretimi bir önceki yıla göre; ABD'de %1,7, Brezilya'da ise %5,7 oranında artmıştır. Tavuk eti üretiminde önde gelen ülkeler arasında en büyük artışın; Polonya (%15) ve Japonya'da (%10) olduğu görülmektedir.

Dünya tavuk eti ihracatı 2017 yılında, bir önceki yıla göre %10,6 oranında artarak, yaklaşık 14,5 milyon ton olarak gerçekleştirilmiştir. İhracatta lider konumda olan Brezilya

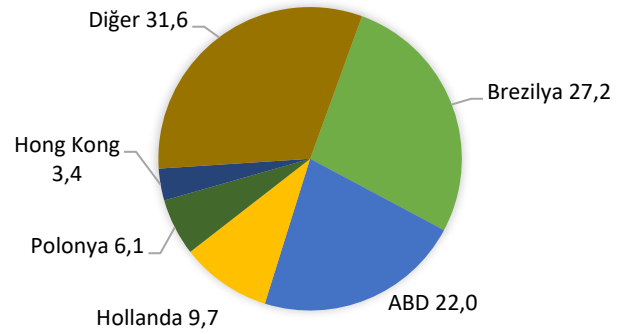
toplam dünya ihracatının %27,2'sini gerçekleştirirken, üretimde başı çeken ABD %22,0 ile 2. sırada yer almıştır. 2015 yılında %14,2 ve 2016 yılında %3,0 oranında azalan ihracat değeri; 2017 yılında bir önceki yıla göre %12,0 oranında artarak, 22 milyar \$'a yükselmiştir. 2017 yılında tavuk eti ihracatı rekor seviyesine ulaşmış, ancak değer olarak 23,3 milyar \$ olan 2014 yılının altında kalmıştır.

Dünya tavuk eti ihracatında lider konumunda olan Brezilya ve ABD, Irak'ın geleneksel tavuk eti tedarikçileridir. Ancak son yıllarda Türkiye, Ukrayna ve İran ile artan rekabeti nedeniyle, bu iki ülkenin Irak pazar payları azalmıştır (1).

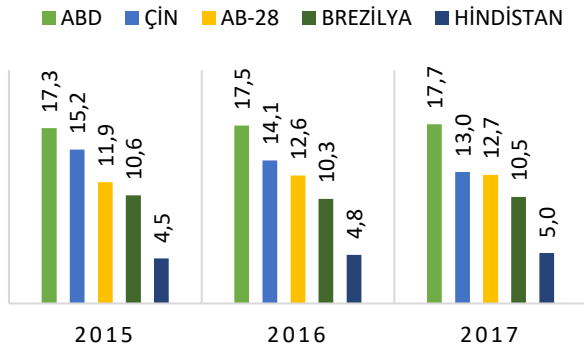
Tavuk eti üretiminde önemli ülkeler (%)

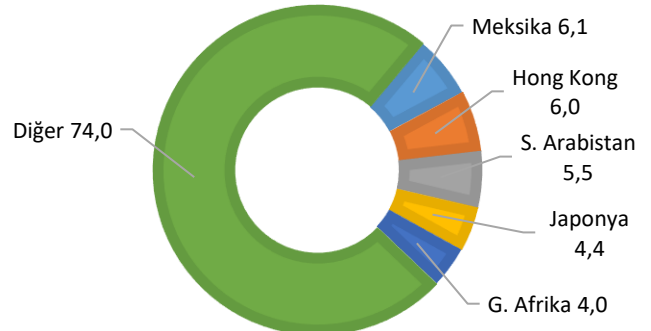
Ülkelere göre dünya tavuk eti ihracatı (2017, %)

Tavuk eti tüketiminde önemli ülkeler (%)¹

Ülkelere göre dünya tavuk eti ithalatı (2017, %)

Türkiye’de 2015 yılında kuş gribi vakalarının ortaya çıkması, küresel talebin azalması, komşu ülkelerdeki karışıklıklar ve ulaşım olanaklarının bozulması nedeniyle; son 10 yıldır sürekli artış gösteren tavuk eti üretimi; 2016 yılında bir önceki yıla göre %1,6 oranında azalmıştır. Türkiye tavuk eti ihracatı ise, kuş gribi kaynaklı ticaret kısıtlamalarından daha fazla etkilenmiş olup, 2015 ve 2016 yılında önemli ölçüde azalış göstermiştir.

Türkiye Tavuk Eti Verileri (ton)

	2013	2014	2015	2016	2017	Değişim ¹ (%)
Üretim	1.758.363	1.894.669	1.909.276	1.879.018	2.136.734	13,7
Tüketim	1.401.146	1.498.221	1.576.157	1.564.701	1.735.755	10,9
İthalat^{2,3}	350	317	887	85	2.752	3.137,6
İhracat²	357.567	396.765	334.006	314.402	403.731	28,4
Kişi Başına Tüketim (kg)	18,3	19,3	20,0	19,6	21,4	9,2

Kaynak: TÜİK (Temmuz 2018) 1/Verisi bulunan son iki yılın değişimi göstermektedir. 2/0207 GTİP nolu tavuk ve sakatat alınmıştır.

3/Türkiye’nin tavuk eti ithalatı bulunmamakta olup; mevcut veriler iptal ve iadelerden oluşmaktadır.

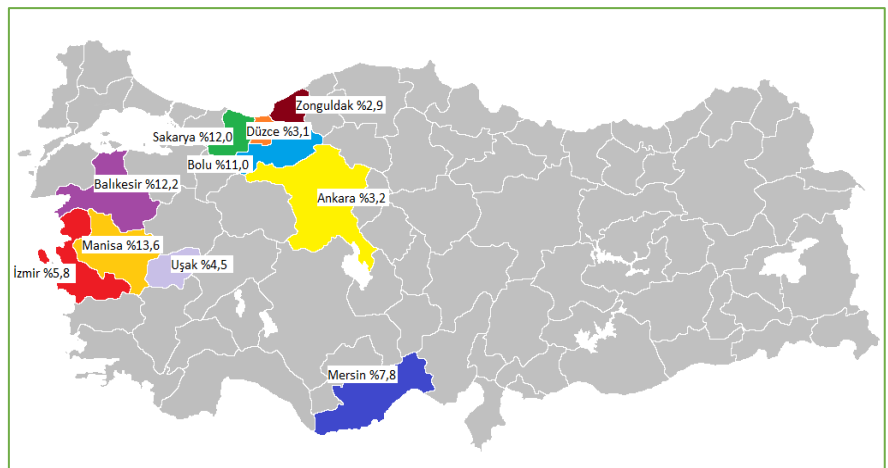
Tavuk eti üretimi;

Türkiye’de 2017 yılında kanatlı hayvanların %64’ünü et tavuğu, %35’ini yumurta tavuğu oluşturmaktadır. Hindi, ördek ve kaz gibi diğer kanatlılar ise %1’lik kısmını teşkil etmektedir.

Türkiye’de on yıllık bir büyümeyi takiben, tavuk eti üretimi; iç ve dış talebe bağlı olarak, 2016’da az bir düşüş göstermiştir. 2017 yılında ise bu düşüşün telafi edildiği görülmektedir. 2016 yılında, bir önceki yılın yaklaşık %1,6 altında gerçekleşen tavuk eti üretimi; 2017 yılında tarihinin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bir önceki yıla göre %13,7 oranında artan Türkiye tavuk eti üretimi; 2,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Kesilen tavuk sayısı ise %11,5 oranında artarak, 1,2 milyar adete ulaşmıştır. 2017 yılında bu rekor üretimin başlıca nedenlerinin; kuş gribi kaynaklı ihracat sıkıntılarının ortadan kalkması ile ihracat talebinin artması ve yüksek seyreden kırmızı et fiyatları olduğu görülebilmektedir.

2018 yılı ilk beş aylık veriler incelendiğinde; bir önceki yılın aynı dönemine göre; kesilen tavuk sayısının %6,1, tavuk eti üretiminin ise %7,5 oranında arttığı görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda, 2018 yılının bir önceki yılı geride bırakacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye’nin 2017 yılı bölgesel dağılımına bakıldığında; et tavuğu sayısı bakımından %34 ile Doğu Marmara ve %27 ile Ege Bölgesi’nin en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. Batı Marmara Bölgesi %15 ve Akdeniz Bölgesi %11 paya sahiptir. İller bazında incelendiğinde; 2016 yılında et tavuğu sayısı bakımından Bolu ilk sırada yer alırken, 2017 yılında 4.sıraya gerilemiştir. 2. Sırada yer alan Manisa ise, 2017 yılında ilk sıraya yükselmiştir.

Desteklemeler

2018 yılı Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu Kararı’na göre, kümes hayvanları etleri için ton başına 380 TL olan ihracat iadesi; 430 TL’ye, işlenmiş ve konserve edilmiş ürünler için ton başına 485 TL olan ihracat iadesi ise 550 TL’ye yükselmiştir.

Daha önceki dönemlerde TKDK destekleri kapsamında olmayan kaz ve yumurta tavukçuluğu; IPARD Programı (2014-2020) döneminde destek kapsamına alınmıştır.

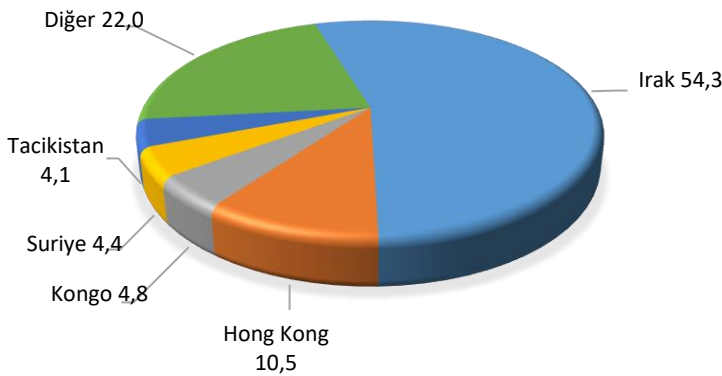
Tavuk eti ihracatı; Türkiye tavuk eti ihracatı, başta kuş gribi kaynaklı ticaret kısıtlamaları olmak üzere; komşu ülkelerdeki karışıklıklar ve nakliye sıkıntıları gibi nedenlerle; 2015 ve 2016 yıllarında azalış göstermiştir. Kötü geçen 2 yılın ardından, tavuk eti ihracat değeri; 2017 yılında bir önceki yıla göre %46,5 oranında artış göstermiştir. 2014 yılında 634 milyon dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmış olup, 2017 yılında 514 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

2017 tavuk eti ihracat değeri 2014 yılı seviyesine ulaşamasa da; tavuk eti ihracat miktarı 404 bin ton ile rekor seviyesine ulaşmıştır. Bu rekor ile tavuk eti ihracat miktarı; bir önceki yıla göre %28,4 oranında artış göstermiştir. Kanatlı sektöründe ihracatçı konumunda olan Türkiye'nin 2017 yılında yapmış olduğu 413 bin tonluk kanatlı eti ihracatının %98'ini tavuk eti oluşturmaktadır.

2017 yılında gerçekleştirilen 404 bin tonluk tavuk eti ihracat miktarının; yaklaşık %54'ü Irak, %10'u Hong Kong, %5'i Kongo ve %4'ü Suriye'ye yapılmıştır.

2017 yılı tavuk eti ihracatında en büyük artış; Özbekistan, Katar, Suudi Arabistan, Kongo ve BAE'de olmuştur. Bir önceki yıla göre Türkiye tavuk eti ihracatında, Özbekistan'ın 4 katına, Katar'ın 3 katına ve Suudi Arabistan'ın 2 katına çıktığı görülmüştür. Aynı yıl Kongo tavuk eti ihracatı %50 oranında artarken, BAE tavuk eti ihracatı %49 oranında artış göstermiştir.

Türkiye'nin tavuk eti ihracatında önemli ülkeler (2017, %)

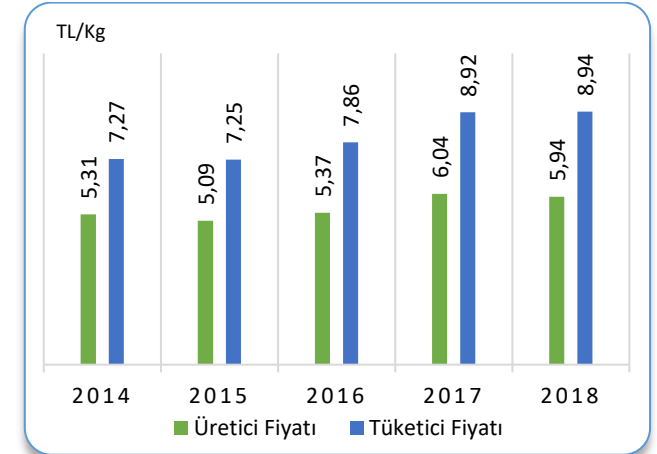

Türkiye'de 2017 yılında üretilen tavuk etinin %19'u ihraç edilmiştir.

2018 yılı beş aylık tavuk eti ihracat miktarı 176 bin ton olup; 2017 yılı aynı dönem ihracat miktarından %19 daha fazladır. 2018 yılı ilk beş aylık ihracat değeri ise 206 milyon dolar olup; 2017 yılı aynı dönem ihracat değerinden %12 daha fazla olduğu görülmektedir.

Tavuk eti ithalatı; Tavuk etinde ihracatçı olan Türkiye'nin 2017 yılındaki 3 bin tonluk tavuk eti ithalatı; sınırda gerçekleştirilen iade ya da iptal işlemlerinden kaynaklanmaktadır (2). Türkiye kanatlı hayvancılık sektörü, tavuk eti üretimi bakımından kendine yeterli olmasına rağmen; damızlık hayvan konusunda dışa bağımlıdır. Etlik piliç damızlıklarının tamamı ithal edilmektedir. Fakat 2015 yılında yurtdışından 5 adet etçi saf hat getirilerek melezleme çalışmaları başlamış olup, Anadolu-T adı verilen ilk yerli etçi hat elde edilmiştir.

Türkiye tavuk eti üretici ve tüketici fiyatı (TL/kg)

- 2018 yılı ilk altı aylık ortalama fiyatıdır.

Tavuk Eti Fiyatları

2018 yılı haziran ayı tavuk eti üretici fiyatı 6,68 TL/kg olup; bir önceki aya göre %4,05, bir önceki yılın aynı ayına göre %0,15 oranında artmıştır. 2018 yılı haziran ayı tavuk eti tüketici fiyatı ise 10,15 TL/kg olup; bir önceki aya göre %8,95; bir önceki yılın aynı ayına göre ise %2,02 oranında artmıştır.

Yem Hammaddeleri

Türkiye'de kanatlı hayvancılık sektörü üretim maliyetinin en büyük kısmını %68 oran ile yem gideri oluşturmaktadır (2). 2017 yılında kullanılan kanatlı yemi miktarı 8,9 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (3). Bu yemlerin ana girdisi mısır ve soya fasulyesidir. Mısır üretimi GTHB çalışmaları sonucu önemli artışlar göstermiş, 2017 yılında 5,9 milyon ton'a ulaşmıştır. 2017 yılında ithal edilen mısır miktarı ise 2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu ithalatın %43'ü Rusya'dan, %20'si Sırbistan'dan gerçekleştirilmiştir. Soya fasulyesi üretimi için yeterli teşvikler verilmesine rağmen, 2017 yılında sadece 140 bin ton üretilmiştir. 2017 yılında ithal edilen soya fasulyesi miktarı ise 2,3 milyon ton olup, bu ithalatın %32'si Paraguay, %29'u ise Ukrayna'dan yapılmıştır. 2017 yılında mısır kullanımının %26'sı, soyanın ise %94'ü ithalat yolu ile karşılanmıştır (3).

	2014	2015	2016	2017	2018 ²
Tavuk Eti (TL/kg) ¹	5,31	5,09	5,37	6,04	5,95
Etlik Piliç Yemi (TL/kg)	1,26	1,21	1,19	1,38	1,64
Full Fat Soya (TL/kg)	1,33	1,34	1,39	1,61	2,06
Mısır (TL/kg)	0,71	0,71	0,73	0,84	0,90
1 kg tavuk eti ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Tavuk Eti/ Etlik Piliç Yemi	4,21	4,21	4,51	4,38	3,63
Tavuk Eti/ Soya	3,99	3,80	3,86	3,75	2,89
Tavuk Eti/ Mısır	7,48	7,17	7,36	7,19	6,61

Kaynak: YEMBİR

1/GTHB 2/ veriler 6 aylık ortamdır

Tavuk Eti Girdi Pariteleri

2017 yılında tavuk eti girdi paritelerinde bir önceki yıla göre, belirli oranlarda azalış söz konusudur. Bu azalış; girdilerin en büyük bölümünü oluşturan yem hammadde fiyatlarının yükselmesinden kaynaklanmaktadır. 2017 yılında bir önceki yıla göre; soya (-%3,6) ve mısır (-%4,6) fiyatları dolar bazında düşmesine rağmen; TL bazında mısır fiyatında %15,1 ve soyada %15,8 oranında artış görülmüştür. Bu fiyat artışı; 2017 yılında Türk Lirası (TL)'nin, \$ karşısında en düşük seviyesine gerilemesinden kaynaklanmaktadır. 2018 altı aylık fiyatlar incelendiğinde; 2017 yılının aynı dönemine göre soya fiyatı, %27,1; mısır fiyatı ise %5,1 artış göstermiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Küresel tavuk eti ihracatçısı olan Brezilya ve ABD'nin artan üretimine rağmen, ticaretin önündeki engeller ihracat artışını sınırlandırmaktadır. Brezilya'nın başlıca pazarlarından Suudi Arabistan'ın uyguladığı ticari yasaklar ve Katarın bölgesel ticaret kısıtlamaları tavuk eti ticaretini zorlaştırmaktadır. Kuş gribi nedeniyle Çin'in uyguladığı ticaret kısıtlamaları; ABD'nin tavuk eti ihracatını güçleştirmektedir (4). Bu durumlar, 2017 yılında ABD ve Brezilya'nın ihracattaki paylarının azalmasını açıklamaktadır.

Düşük fiyatlı bol miktarda yem tedariki, küresel talep artışı ve kuş gribinin ortadan kalkması; 2018 yılında ABD ve Brezilya'nın büyüme eğiliminde olduğunu göstermektedir. AB ve Hindistan'da ise iç talebin artması büyümeyi desteklemektedir (4).

Türkiye'de kanatlı sektörü ihracat pazarları açısından önemli oranda Ortadoğu ülkelerine bağımlı bir yapıdadır. Bu durum olası bir hayvan sağlığı ve/veya bölgesel politik kriz durumunda sektörün 2015 ve 2016 yılında olduğu gibi ciddi değerlerde ihracat kayıpları yaşamasına neden

olabilmektedir. Öte yandan girilmesi düşünülen yeni pazarların ürün taleplerinin karşılanması için de desteklemeler açısından düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Türkiye kanatlı sektörü Türkiye'de kanatlı sektörünün en önemli ve pahalı girdisi yem olup; karma yemlerde kullanılan mısır ve soyanın büyük bölümü ithal edilmektedir. İthalat dövizle yapılmakta ve döviz fiyatları arttıkça yem maliyeti de artmaktadır. 2017 yılında \$'ın TL karşısındaki yükselişi, yem ve hammadde fiyatlarında %15'in üzerinde bir artışa neden olmuştur. 2018 yılında da döviz artışı devam etmekte olup; bu durum ilk altı aylık fiyatların yükselişini açıklamaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

1/USDA "Livestock and Poultry: World Markets and Trade Report", April 2017

2/ Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği Derneği. www.besd-bir.org

3/ Türkiye Yem Sanayicileri Birliği, www.yem.org.tr

4/ USDA "Livestock and Poultry: World Markets and Trade", April 2018.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarim.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Zehra ÇİÇEKGİL, zehra.cicekgil@tarim.gov.tr, +90 312 2875833/2986